

Tillsammans för en väl fungerande sjukskrivningsprocess

Vision har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Tillsammans för en väl fungerande sjukskrivningsprocess (SOU 2020:24) av utredningen Nationell samordnare för en väl fungerande sjukskrivningsprocess.

Utredningens uppdrag har varit att följa upp och analysera samverkan mellan aktörerna i sjukskrivningsprocessen och se över det förebyggande arbetet och stödet för återgång i arbete. I betänkandet presenteras tio rekommendationer med målet att en bättre process ska kunna skapas så att individer så tidigt som möjligt kan återfå hälsa och återgå i arbete. Vision kommenterar vart och ett av dessa nedan.

Allmänna synpunkter

Vision ställer sig i huvudsak positivt till de rekommendationer som presenteras i betänkandet. En fungerande samordning mellan aktörer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen, med individens behov i fokus, är av största vikt för en framgångsrik rehabilitering och återgång i arbete.

Den som drabbas av nedsatt arbetsförmåga är beroende av att medicinsk rehabilitering, ekonomisk ersättning genom sjukförsäkringen och annat stöd för återgång i arbete fungerar väl. Förbundet möter inte sällan personer med nedsatt arbetsförmåga som kommit i kläm mellan olika system. Försäkringskassan kan ha avslagit sjukpenning trots att de behandlande läkarna bedömer att arbetsförmåga fortsatt föreligger, individen kan ha tappat sin sjukpenninggrundande inkomst, relevant rehabilitering saknas etc. Det finns problem i sjukskrivning- och rehabiliteringsprocessen vilka inte legat inom utredningens uppdrag eller inte adresserats av utredningen. De rekommendationer som utredningen presenterar innebär dock, för det fall de genomförs, steg mot ett bättre stöd för den som drabbats av arbetsförmåga.

Det finns ett stort och omedelbart behov av en större samsyn hos aktörerna när det gäller individens arbetsförmåga. När begreppet arbetsförmåga tolkas på olika sätt av hälso- och sjukvården, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ställer det individen i en särskilt svår situation. Individen riskerar att drabbas av både kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser då de olika aktörerna gör olika bedömningar av dennes förmåga till arbete. En gemensam planering som inkluderar alla aktiva aktörer i processen ger en bättre grund för en så snabb återgång i arbete som möjligt. Det ger också en välbehövlig trygghet för individen i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. För den som har en anställning blir arbetsgivaren en viktig resurs att inkludera i planeringen.

Kommentarer gällande utredningens tio rekommendationer

Sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessens syfte

Utredningen rekommenderar att med sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ska avses den process som börjar då individens arbetsförmåga blir nedsatt på grund av sjukdom och pågå till dess att arbetsförmågan återfåts eller det kan konstateras att så inte kan ske. Processens syfte ska vara att individen ska återfå arbetsförmåga och därmed kunna återgå i, eller kunna söka, arbete.

Visions anser liksom utredningen att aktörerna bör ha en gemensam övergripande målsättning och en samsyn kring grundläggande begrepp. Det torde vara en förutsättning för att kunna utveckla en väl fungerande samverkan, med individen i centrum. I processen kring den som drabbats av nedsatt arbetsförmåga saknas inte sällan relevant rehabilitering. Vision välkomnar därför särskilt utredningens inkluderande av rehabiliteringsperspektivet.

Uppdrag att samverka

Utredningen rekommenderar att Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap ska ges i uppdrag att samverka för en väl fungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess. Försäkringskassan ska ges i uppdrag att samordna samverkan. Samverkan rekommenderas även inbegripa företrädare för arbetsgivarna och fackliga parterna i form av LO, TCO och SACO. Det föreslås att en styrgrupp tillsätts för en framtida överenskommelse om samverkan mellan sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessens aktörer.

Vision välkomnar utredningens rekommendation om en utvecklad samverkan och ser också att arbetsmarknadens parter kan bidra på ett värdefullt sätt. Myndigheternas skyldighet att samverka skrivs lämpligen, så som utredningen föreslagit, in i regleringsbrev eller myndighetsinstruktioner. Att samarbetet också gemensamt följs upp med regelbundenhet är väsentligt. Så som också utredningen påpekar är en samverkan på strukturell nivå en förutsättning för att säkerställa att förutsättningarna finns för en väl fungerande samverkan nära individen. Vision vill också påpeka hur viktiga de övergripande strukturerna är för rättssäkerhet och trygghet för individen. Samverkan ska inte vara beroende av enskilda handläggares engagemang och inte heller variera beroende på var i landet individen bor.

En gemensam digital yta för planering

Utredningen föreslår vidare att de juridiska möjligheterna för skapa en digital yta på vilken individen och aktörerna i sjukskrivningsprocessen kan få en överblick över processen utreds.

Vision ser att en digital yta skulle, så som utredaren lyfter fram, kunna ge individen och övriga aktörer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen en bättre överblick och kunna fungera som ett verktyg i samverkan. Det skulle också kunna öka individens kontroll över processen. Vision ser därmed positivt på att det enligt utredningens rekommendation tillsätts en utredning som ser över de juridiska förutsättningarna för en digital yta. Vision delar utredningens bedömning att en digital yta även ska omfatta dem som inte har sjukpenning.

Ett sådant verktyg måste dock hanteras med största hänsyn till individens integritet och datasäkerhet. Individen bör ha en rätt att både neka att dela information och att återta redan delad information. Det är viktigt att ett beslut från individen att inte dela eller att återta information inte kan tolkas som att denne inte medverkar i sjukskrivnings- eller rehabiliteringsprocessen. Ett sådant beslut ska inte heller påverka individens rätt till ersättning.

En gemensam planeringsyta bör inte heller i varje fall ersätta gemensamma planeringsmöten med olika aktörer. Planeringsytan och planeringsmöten torde åtminstone delvis fylla olika syften.

Bättre stöd till individer

Utredningen föreslår att Försäkringskassan bör få ett uppdrag, inom ramen för ansvaret enligt 30 kap SFB, att bistå försäkrade som är i behov av stöd i kontakter med andra aktörer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Vision ser, så som utredningen också påpekar, att sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen ställer höga krav på den enskilde. Att Försäkringskassan föreslås få ett utökat ansvar för att bistå individer som är i behov av stöd i kontakter med andra aktörer i processen välkomnas av förbundet. Vision ser dock stora brister då det gäller Försäkringskassans redan lagfästa ansvar enligt SFB 30 kap. 9 § att klarlägga behov av rehabilitering och se till att de åtgärder som behövs för en effektiv rehabilitering vidtas. I det fall Försäkringskassan ska få ytterligare uppdrag måste det säkerställas att myndigheten också tilldelas tillräckliga resurser och att en löpande uppföljning av arbetet sker.

Stärkta drivkrafter för arbetsgivare

Utredningen rekommenderar att ett utökat kostnadsansvar för arbetsgivare åter bör övervägas, för att öka de ekonomiska incitamenten för högre aktivitet i arbetsgivares förebyggande arbete och stödjande insatser i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen.

Vision ställer sig positivt till stärkta drivkrafter för arbetsgivare att ta sitt lagstadgade ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering. Ekonomiska incitament måste dock vägas mot risken att individer inte anställs för att arbetsgivaren riskerar kostnader.

Konsultation av expert

Utredningen rekommenderar att det arbetsplatsinriktade stödet för återgång i arbete bör stärkas. Arbetsgivare ska när en plan för återgång i arbete tas fram konsultera en expertresurs inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering för stöd gällande vilka insatser som behöver göras på arbetsplatsen.

Vision välkomnar förslaget. Det är viktigt att det arbetsplatsinriktade stödet kvalitetssäkras och ger individen goda förutsättningar för en långsiktigt hållbar återgång i arbete.

En förvaltning av kunskapsområdet

Utredningen rekommenderar att Myndigheten för arbetsmiljökunskap ges i uppdrag att samla in, sammanställa och sprida kunskap om arbetsplatsinriktat stöd för återgång i arbete.

Vision välkomnar samordnarens förslag. Att kunskap om arbetsplatsinriktade stödjande insatser samlas in, sammanställs och sprids ökar förutsättningarna för en väl fungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess.

Ett utvecklat samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Utredningen rekommenderar att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen vidareutvecklar sin samverkan. Fler behöver få stöd genom den nuvarande rehabiliteringssamverkan. Individer med nedsatt hälsa som nekas sjukpenning behöver få ett bättre stöd. Alla som kommer från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen behöver få information om vilka krav de behöver uppfylla för att fortsatt skydda sin sjukpenninggrundande inkomst. Arbetsförmedlingens bedömning av arbetsförmåga behöver vägas in när individen ansöker om sjukpenning.

Vision välkomnar förslaget om en utökad samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Individer med nedsatt arbetsförmåga riskerar att hamna i kläm då myndigheterna bedömer arbetsförmåga på olika sätt. Individen kan då bedömas vara arbetsförmögen av Försäkringskassan men samtidigt ses som arbetsoförmögen av Arbetsförmedlingen. Detta sätter individen i en omöjlig situation där denne riskerar att ställas utanför både socialförsäkring och arbetslöshetsförsäkring. Vid fortsatt sjukdom är det speciellt allvarligt att individen också tappar sin sjukpenninggrundande inkomst. Vid övergången mellan myndigheterna bör stor hänsyn tas till individuella omständigheter och förutsättningar. Vision ser särskilt positivt på att utredningen pekar på vikten av att myndigheterna *gemensamt* ser till att individens behov av insatser identifieras och möts.

Ett förbättrat stöd till individer som uppbär försörjningsstöd

Utredningen rekommenderar att det bör utredas om ett utökat uppdrag kan åläggas socialtjänsten gällande de individer som har medicinska begränsningar, saknar sjukpenninggrundande inkomst och uppbär försörjningsstöd. Socialtjänstens utökade ansvar bör enligt utredningen omfatta att bedöma individers medicinska

begränsningar i relation till aktivitet eller till att kunna söka arbete, och samordna insatser för att individer ska återfå arbetsförmåga och kunna söka arbete.

Vision välkomnar att ansvaret för personer som uppbär försörjningsstöd på grund av att de saknar sjukpenninggrundande inkomst utreds. Socialtjänstens målgrupp är dock personer som har behov av sociala insatser, det vill säga inte personer som endast behöver åtgärder för att de är arbetslösa eller sjuka. Det finns i dag också stora skillnader i socialtjänstens förutsättningar i olika kommuner.

Ansvaret för arbetsmarknadsåtgärder, medicinska bedömningar, samordning av insatser och rehabilitering för personer med sjukpenning eller arbetslöshetsersättning ligger hos andra aktörer med specialistkompetens inom området. Att socialtjänsten skulle upparbeta en liknande kompetens tycks inte helt ändamålsenligt. Vision ser det finns ett behov av att stödet för de arbetslösa och sjuka som är beroende av socialbidrag utreds.

Utbyte av medicinska uppgifter

Utredningen rekommenderar att det bör utredas hur hälso- och sjukvården lämnande av medicinska uppgifter inom ramen för sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen kan underlättas.

Vision välkomnar att hälso- och sjukvårdens förutsättningar att kunna lämna de medicinska uppgifter som efterfrågas utreds. En aktör bör dock endast få tillgång till den information denne behöver. Det är viktigt att datasäkerhetsaspekter och den enskildes integritet vägs mot behovet av och sättet som uppgifterna förmedlas på.

Veronica Magnusson
förbundsordförande, Vision

Linda Olausson
förbundsjurist, Vision